

PROTECȚIA JURIDICĂ A BUNURILOR CU VALOARE DE PATRIMONIU CULTURAL ȘI SPIRITUAL ÎN SITUAȚIA DE CONFLICT ARMAT

LEGAL PROTECTION OF GOODS WITH A VALUE OF CULTURAL AND SPIRITUAL HERITAGE IN SITUATION OF ARMED CONFLICT

Lt.col. (r) ing. Cristian DEME*

Bunurile culturale și spirituale cu valoare de patrimoniu trebuie ocrotite, respectate, protejate și transmise mai departe generațiilor viitoare, nealterate, întrucât acestea alături de persoanele civile sunt principalele victime ale conflictelor armate moderne care se caracterizează prin noi forme de violență, prezentând elemente de internaționalizare.

The cultural and spiritual objects with patrimony value must be preserved, respected, protected, and consigned in an unaffected state to future generations because these along with civil people are the main victims of modern warfare which is characterized by new forms of violence and presents elements of internationalization.

Cuvinte-cheie: Normele Dreptului Internațional Umanitar; bunuri culturale și spirituale; principii; conflicte armate.

Keywords: *Rules of International Humanitarian Law; cultural and spiritual goods; principles; armed conflicts.*

Problemele umanitare, în special ajutorul de urgență acordat persoanelor și activităților de salvare a bunurilor culturale și spirituale în cazul conflictelor armate, ocupă un loc important în politica internațională. Ele au devenit o componentă a diplomației ocupând un rol primordial în activitățile operaționale ale ONU, prin cooperare cu Societățile Naționale de Cruce Roșie și Semilună Roșie sau Comitetul Internațional al Crucii Roșii.

De regulă, acestea s-au concretizat în abordarea diferitelor aspecte orientate în special spre o problemă concretă, bazată pe cauzistica aflată la acel moment în atenția opiniei publice și nu pe o abordare unitară a întregii problematice, a modului în care aspectele juridice influențează planificarea și desfășurarea unei operații multinaționale, pentru analiza acestor aspecte, astfel încât acestea să poată fi luate în considerare și să permită rezolvarea în timp util a protecției bunurilor culturale și spirituale în caz de conflict armat.

Conflictele armate moderne se caracterizează prin forme noi de manifestare a violenței și

prezintă elementele de internaționalizare, prezente în rezolvarea conflictelor. Aceste conflicte ridică multiple probleme de natură juridico-administrativă din cauza profundelor conotații politice pe care le prezintă și reclamă aplicarea dreptului internațional, în forma sa actuală, pentru a asigura garanțiile fundamentale de protejare a bunurilor culturale și spirituale.

Conflictele pot escalada, mai ales dacă este anticipată o implicare a unei superputeri. Pe termen lung, balansarea internă ar schimba ordinea internațională, însă puterea dominantă poate decide să-și izoleze și să-și slăbească preventiv potențialii rivali. Dacă nu se va bucura de succes, este posibilă și formarea unei coaliții de contrabalansare¹.

Utilizarea forței sub auspiciile internaționale se referă la utilizarea forțelor armate aparținând unor state pe teritoriul unui stat, unde se manifestă o criză, sub autoritatea unei organizații internaționale.

Numărul situațiilor în care forțele armate naționale au fost utilizate sub auspiciile internaționale a crescut semnificativ în epoca contemporană.

În conflictele armate contemporane, persoanele civile, bunurile culturale și spirituale sunt principalele victime ale atacurilor armate.

*Aeroportul Arad

e-mail: deme.cristian@yahoo.com

Pentru militarii aflați în teatrul de operații, pe lângă misiunea propriu-zisă, de menținere a păcii, acțiunile umanitare și de protejare a bunurilor culturale și spirituale au o pondere mare.

În ceea ce-i privește pe militarii români, angrenați în misiuni de menținere a păcii în afara teritoriului țării, participarea lor la misiuni în teatre de operații din străinătate, prin repetabilitatea contactelor interculturale are loc un proces de instruire la fața locului. Teatrele de operații militare oferă posibilități de contacte interculturale multiple, pe fundalul cultural internațional din punctul de dislocare, cu membrii ai unor culturi cu care militarii români colaborează în realizarea misiunii, dar și cu membrii culturii țării-gazdă unde se desfășoară operația de menținere a păcii – militari și civili.

Având în vedere statutul României de țară membră NATO, cu toate consecințele care decurg de aici în ceea ce privește relațiile civili-militari, este necesară o pregătire generală a militarilor, și nu numai a celor care pleacă în misiuni în teatrul de operații, pentru dezvoltarea competențelor de comunicare interculturală, cunoașterea și respectarea normelor privind protecția bunurilor culturale și spirituale. Integrarea culturală și spirituală are un rol esențial în realizarea coeziunii și încrederii reciproce și pot asigura succesul misiunii. Militarii români trebuie să fie pregătiți din acest punct de vedere pentru a realiza mai ușor adaptarea la diferite medii culturale, pentru a evita fricțiunile sau nemulțumirile, pentru a comunica fără asperități cu membrii unor culturi diverse, pentru a-și pune în valoare capacitățile profesionale. Ei trebuie să fie pregătiți pentru situațiile de interacțiune cu populația locală, să poată evita conflicte ce pot apărea din necunoașterea normelor și obiceiurilor unei alte culturi, să respecte și să protejeze bunurile culturale, spirituale ce aparțin popoarelor respective.

Biserica și Armata sunt instituții fundamentale ale poporului român, amândouă își legitimează existența prin unele principii comune: structura ierarhică, patriotismul, tradiția înnoitoare, credința, jurământul, devotamentul, jertfa de viața, dar ele au avut regimuri diferite în ceea ce privește relația lor cu Statul. În timp ce Biserica este o instituție autonomă față de Stat (dar nu separată), armata este, prin excelență, o instituție de stat².

Printre cele mai importante instrumente adoptate de către ONU în domeniul apărării păcii

și, implicit, pentru apărarea persoanelor civile și a bunurilor culturale și spirituale față de riscurile și amenințările specifice conflictelor armate, se pot menționa următoarele: Convenția pentru prevenirea și pedepsirea crimelor de genocid, adoptată de către Adunarea Generală a ONU, la 9 decembrie 1949; *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată pe 10 decembrie 1948; Convenția privind protejarea bunurilor culturale – 1954; *Declarația privind interzicerea utilizării armelor nucleare și a celor termonucleare*, 24 noiembrie 1961; *Tratatul de neproliferare a armelor nucleare*, adoptat la 12 iunie 1968; Convenția privind neaplicarea limitărilor statutare în cazul crimelor de război și al crimelor împotriva umanității, adoptată de către Adunarea Generală a ONU la 26 noiembrie 1968; *Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii și stocării armelor toxice și bacteriologice (biologice) și distrugerea acestora*, adoptată pe 16 decembrie 1971; *Principiile privind cooperarea internațională în găsirea, arestarea, extrădarea și pedepsirea persoanelor vinovate de comiterea de crime de război și crime împotriva umanității*, 3 decembrie 1973; *Declarația privind protejarea femeilor și copiilor în situații de urgență și în conflicte armate*, 14 decembrie 1974; *Declarația privind Cooperarea Internațională pentru Dezarmare*, adoptată pe 11 decembrie 1979; *Declarația privind misiunile de investigare ale Națiunilor Unite în domeniul menținerii păcii și securității internaționale*, adoptată pe 9 decembrie 1991; *Declarația privind întărirea cooperării dintre Națiunile Unite și aranjamentele regionale sau agențiile pentru menținerea păcii și securității internaționale*, adoptată pe 9 decembrie 1994.

În februarie 2004, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția nr. 58/214 în care se decidea desfășurarea Conferinței Mondiale privind Reducerea Catastrofelor. S-au precizat obiectivele acesteia, și anume: finalizarea studiului evaluator al Strategiei planului de acțiune de la Yokohama, pentru actualizarea cadrului director pentru secolul XXI; identificarea activităților care vizează asigurarea punerii în aplicare a dispozițiilor pertinente ale Planului de punere în aplicare de la Johannesburg, adoptat de Summitul Mondial pentru dezvoltarea durabilă în domeniile de vulnerabilitate și gestionare a catastrofelor; creșterea credibilității și disponibilității privind catastrofele ale agențiilor însărcinate cu gestionarea acestora, în toate

regiunile, așa cum s-a stabilit în clauzele Planului de punere în aplicare de la Johannesburg.

Au avut loc mai multe Conferințe mondiale ale protecției populației și ale patrimoniului cultural și spiritual (Berlin – 1954, Florența – 1957, Geneva – 1958, Montreaux – 1961, Geneva – 1963, Geneva – 1972, Caracas – 1974, Tunis – 1978, Rabat – 1980, Amman – 1994, Beijing – 1998, Geneva – 2000, Kobe – 2005).

Deciziile comandanților și comportamentul militarilor în desfășurarea acțiunilor militare vor fi eficiente numai atunci când se vor baza pe normele dreptului internațional aplicabil în conflictele armate.

Pentru asigurarea cunoașterii, aplicării și respectării dreptului aplicabil conflictelor armate trebuie să se urmărească realizarea cadrului instituțional adecvat unei concepții unitare pentru implementarea și aplicarea normelor dreptului internațional. În contextul actual, îndeplinirea misiunilor internaționale primite de către diverse structuri militare reclamă cunoașterea și respectarea dreptului internațional aplicabil în conflictele armate.

Combatanții au obligația de a aplica reglementările juridice în situații complexe, de a lua măsuri pentru respectarea lor, iar comandanții, în caz de nerespectare, trebuie să sancționeze încălcările grave ale convențiilor internaționale aplicabile în conflictele armate.

În situația desfășurării acțiunilor militare există un interes major pentru respectarea convențiilor internaționale, pentru protejarea valorilor umane și a bunurilor cu valoare culturală și spirituală.

Cunoașterea și respectarea dreptului aplicabil conflictelor armate este o problemă de ordine și disciplină. Documentele politice, juridice și militare ale statelor (actele normative specifice domeniului militar) precizează că succesul acțiunii militare nu poate fi legal dacă nu se respectă dreptul internațional umanitar, că ordinele comandanților nu trebuie să contravină legilor naționale și convențiilor internaționale ratificate de state, că subordonații au dreptul și obligația de a nu executa dispozițiile ilegale ale superiorilor lor.

Comandanții militari se vor asigura că deciziile lor au acoperire juridică. Ca și pentru alte forme de asigurare a acțiunilor militare, comandamentele au la dispoziție compartimente de specialitate în domeniul asistenței juridice. Activitățile militare

trebuie concepute și desfășurate cu deplinul respect al normelor dreptului public, iar învățarea sistematică a Dreptului Internațional Umanitar de către militari constituie un element de bază al pregătirii profesionale de specialitate pe toate treptele ierarhiei.

Beligeranții, aparținând la aceeași cultură și la același statut, se tratează cu respect reciproc, inclusiv în condiția de prizonieri, potrivit unor coduri culturale comune și cu oarecare deferință, ceea ce nu se întâmplă cu prizonierii considerați ca aparținând altei culturi sau rase.

Orice strateg știe că distrugerea unor bunuri culturale sau locuri cu valoare spirituală, chiar dacă, la un moment dat, cu scop tactic și operativ, generează reacții, explicite sau difuze, cu efect în teatrul de operații militare.

Pe plan internațional a fost realizat și se află într-un proces de perfecționare, un sistem de protecție juridică, constând din norme, organizații, organisme și mecanisme menite să reglementeze relațiile culturale și să contracareze pericolele menționate³.

Preocupările comunității internaționale în ansamblul său și ale fiecărui stat în parte au în centrul atenției populația și patrimoniul cultural-spiritual.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.

NOTE:

1 Dr. Teodor Frunzeti, dr. Vladimir Zodian, *Lumea 2007 – Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.

2 *Biserica și Armata*, I.P.S. Bartolomeu Anania în Revista „Gândirea militară română”, nr. 3/99.

3 Dr. Nicolae Purdă, *Dreptul internațional umanitar*, curs universitar, Editura Luminalex, București, 2004, p. 323.

BIBLIOGRAFIE

Dr. Frunzeti Teodor, dr. Zodian Vladimir, *Lumea 2007 – Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.

Dr. Purdă Nicolae, *Dreptul internațional umanitar*, curs universitar, Editura Luminalex, București 2004.

Biserica și Armata, I.P.S. Bartolomeu Anania în Revista „Gândirea militară română”, nr. 3/99.